

WAT & HOE

ONDERWEG

Inclusief
betrouwbare
kaarten

MECKLENBURG- VORPOMMERN

De reisgids voor een actieve & culturele vakantie

Inhoud

5

Het magazine

- Het 'mooie tijdperk' langs de Oostzee
- De Hanzeperiode ■ Achter het IJzeren Gordijn
- Kuren en wellness
- Let's party: festivals en evenementen
- Van Soljanka tot Sauerfleisch
- Opvallend overnachten ■ De beste... ■ Wist je dit?

23

Je draai vinden

- Aankomst ■ Vervoer ■ Overnachten
- Eten & drinken ■ Winkelen ■ Uitgaan

35

Oostzeekust Mecklenburg

Even oriënteren

In drie dagen

Hoogtepunten

- Wismar ■ Heiligendamm ■ Bad Doberan ■ Rostock

Verder ontdekken ■ 8 andere bezienswaardigheden

Waar... ■ Overnachten ■ Eten & drinken ■ Winkelen
■ Uitgaan

57

Oostzeekust Vorpommern

Even oriënteren

In vijf dagen

Hoogtepunten

- Fischland-Darß-Zingst ■ Stralsund ■ Hiddensee
- Greifswald ■ Usedom

Verder ontdekken ■ 6 andere bezienswaardigheden

Waar... ■ Overnachten ■ Eten & drinken
■ Winkelen ■ Uitgaan

85

Rügen

Even oriënteren

In vier dagen

Hoogtepunten

- Kap Arkona & Vitt ■ Jasmund Nationaal Park ■ Binz
- Putbus-Göhren per Rasender Roland

Verder ontdekken ■ 8 andere bezienswaardigheden

Waar... ■ Overnachten ■ Eten & drinken ■ Winkelen
■ Uitgaan

111

Mecklenburger Merenplateau

Even oriënteren

In drie dagen

Hoogtepunten

■ Schwerin ■ Güstrow ■ Neubrandenburg
■ Müritz Nationaal Park ■ Plau am See

Verder ontdekken ■ 8 andere bezienswaardigheden

Waar... ■ Overnachten ■ Eten & drinken

■ Winkelen ■ Uitgaan

139

Zuidwest-Mecklenburg

Even oriënteren

In twee dagen

Hoogtepunten

■ Zarrentin ■ Ludwigslust ■ Dömitz

Verder ontdekken ■ 4 andere bezienswaardigheden

Waar... ■ Overnachten ■ Eten & drinken

■ Winkelen ■ Uitgaan

155

Wandelingen en tochten

- 1 Insel Poel: van vuurtoren naar vuurtoren
- 2 Fischland-Darß-Zingst: rondje Ahrenshoop
- 3 Rügen: Rondom Göhren (Mönchgut)
- 4 Mecklenburgische Schweiz

Praktische informatie 169

- Voor je vertrek
- Wanneer gaan
- Als je er bent
- Handige woorden & zinnen

Kaarten 177

Register 185

Fotoverantwoording 190

Wat&Hoe maakt deel uit van Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
www.kosmosuitgevers.nl

© 2009, 2016 Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

Tekst en herziening 2016: Tineke Zwijgers (www.tinekezwijgers.nl)

Vormgeving: Tiekstramedia, Groningen

Omslagontwerp: Studio MichelAngela, Utrecht

Cartografie: AnyWay Productions

Bindwijze en concept met toestemming van MAIRDUMONT GmbH & Co. KG,
Ostfildern

Vierde, herziene druk 2016

ISBN 978 90 215 6273 5

NUR 512

Hoewel de grootst mogelijke zorg is besteed aan de samenstelling van deze gids kan de uitgever geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van fouten, nalatigheid of verandering in details in deze uitgave, en voor de gevolgen van het afgaan op de verstrekte informatie. Beoordeling van bezienswaardigheden, hotels, restaurants enzovoort is gebaseerd op ervaringen van de auteurs. De omschrijvingen in deze gids bevatten een element van subjectiviteit en hoeven niet noodzakelijkerwijs de opinie van de uitgever weer te geven of de ondervindingen van de lezer te bevestigen.

Hoewel alles in het werk is gesteld om de nauwkeurigheid van deze gids te verzekeren, doen er zich onophoudelijk veranderingen voor. Wij zijn onze lezers dankbaar wanneer zij eventueel geconstateerde fouten willen melden. Je opmerkingen kun je sturen aan info@watenhoe.nl of – zonder postzegel – zenden aan:

Kosmos Uitgevers
t.a.v. redactie Reizen & Vrije tijd
Antwoordnummer 58521
3508 VH Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Het magazine

Het 'MOOIE TIJDPERK' langs de Oostzee

Witte droomvilla's, houten pieren die ver in zee steken en strandkorven waarin je kunt verdwijnen. Maar ook wandelpromenades, muziekpaviljoens en casino's. De badplaatsen langs de Duitse Oostzeekust stralen ouderwetse grandeur uit. Soms een kwestie van vergane glorie, maar steeds vaker dik in de verf en klaar voor een mooie toekomst.

Waar een schitterend gebouw als het Scheveningse Kurhaus omringd wordt door lelijke nieuw- en hoogbouw, lijkt de **Bäder Architektur** van Mecklenburg-Vorpommern nauwelijks aangetast door de moderne tijd. Veel gebouwen hadden aan het eind van de DDR-periode wel een ingrijpende opknapbeurt nodig, maar de contouren waren nog altijd als in de 19e eeuw. Dus toen het met de komst van westerse toeristen de moeite waard werd om de badplaatsen nieuwe allure te verschaffen, stonden hotelketens, projectontwikkelaars en plaatselijke ondernemers snel klaar met hun plannen. Nog altijd kent elke badplaats wel een of meer ooit prachtige gebouwen met afbladderend pleisterwerk, gebroken ruiten en hoog opschietend onkruid, maar het lijkt een kwestie van tijd tot zich ook hier een nieuw hotel of restaurant gaat vestigen.

De 'belle époque' van de Duitse Oostzeekust ontstond rond de eeuwwisseling van de 18e naar de 19e eeuw. In die tijd ontdekte men de **heilzame werking** van het baden in zee en laste de aristocratie regelmatig een verblijf aan zee in hun drukke

Het strand van Binz met op de achtergrond
Hotel Kurhaus

programma in. De bakermat van de kuurtraditie werd Heiligendamm (► 42), naar zeggen de oudste Duitse badplaats. Hertog Friedrich Franz I stichtte de plaats in 1793 en liet in een halve cirkel aan zee een reeks classicistische witte gebouwen neerzetten. Het vlak erachter gelegen Bad Doberan (► 44), waar de hertog zelf zijn paleis had, fungeerde als **culturele achtervang**. Hier konden de kuurgasten naar het theater en de paardenrennen, hier konden ze wandelen in het groen. In de loop van de decennia erna ontstonden overal langs de kust en op de eilanden badplaatsen voor de rijken. Men nam zijn intrek in een witte villa of een kuurhotel aan zee en bleef er, soms maandenlang, als de gezondheid dat vroeg. De fraaiste voorbeelden van de 19e-eeuwse **badcultuur** vind je op Rügen: Binz (► 95) en Sellin (► 104), en op Usedom: de Kaiserbäder (► 74).

‘De pieren met een paviljoen zijn de mooiste van Mecklenburg-Vorpommern’

In het kielzog van de rijken kwamen de **kunstenaars** naar de kust. Zo maakte de schilder Caspar David Friedrich zijn *grand tour* niet naar het gebruikelijke Italië, maar naar Rügen. Toen de wegen beter en geïsoleerde eilanden bereikbaar werden, ontdekten kunstenaars de betoverende lichtval en de schilderachtige huizen van Ahrenshoop op Fischland-Darß-Zingst (► 62) en het eiland Hiddensee (► 68). Nog altijd heerst op deze plekken een artistiek klimaat.

Flaneren deden de badgasten niet alleen op de groene wandelpromenades langs het strand. Al snel staken **houten pieren** honderden meters de zee in en kon men daar wandelen en op bankjes zitten, terwijl een zeebriesje het gezicht verkoelde. Tegenwoordig kan geen enkele zichzelf respecterende badplaats nog zonder *Seebrücke*. Rondvaartboten leggen er aan, liefhebbers werpen hun hengel over de reling, wandelaars genieten er van het uitzicht. En soms kun je er iets eten en drinken. De pieren met een stijlvol **paviljoen** zijn de mooiste van Mecklenburg-Vorpommern. Je vindt ze in Sellin (► 104) en Ahlbeck (► 74).

TJOEKETJOEK

Twee spoorlijnen hebben we te danken aan de vorstelijke eigenzinnigheid om een badplaats landinwaarts te bouwen en de badgasten per trein naar zee te vervoeren. Van Bad Doberan naar Heiligendamm (en Kühlungsborn) rijdt sinds 1886 stoomtrein Molli (► 44), en van Putbus naar Binz (plus Sellin en Göhren) rijdt sinds 1895 ‘der Rasen-der Roland’ (► 97). Waar vergelijkbare spoorlijnen in de tweede helft van de vorige eeuw het loodje legden, stomen Molli en Roland nog altijd fluitend door het landschap.

de HANZEPERIODE

Van het Noorse Bergen via Zutphen en Zwolle tot Tallinn en Sint-Petersburg. Overal in de buurt van de Noordzee en de Oostzee zijn Hanzesteden te vinden. Vanaf de 12e eeuw werd in noordelijke streken internationaal druk gehandeld. Kooplieden vormden 'Hansa's' en reisden samen rond. Het Hanzeverbond bracht de aangesloten steden welvaart en bedrijvigheid. In Mecklenburg-Vorpommern zijn vijf Hanzesteden te vinden.

Betere landbouw- en productiemethoden zorgden ervoor dat producenten vanaf de middeleeuwen, rond 1100, grondstoffen en producten overhielden en konden verkopen aan handelaren. **Kooplieden** die dezelfde koopwaar verhandelden, sloten zich aaneen in hun stad. Zo konden zij gunstige prijzen bedingen en een vuist maken tegen de grillen van feodale leenheren, die het in die tijd overal voor het zeggen hadden. Tevens konden zij samen op reis en zich beter beschermen tegen struikrovers en piraten.

Het waren groepen Duitse kooplieden, die als eerste begonnen rond te trekken in de landen rondom de Oostzee. Zij werden '**Hansa's**' genoemd.

Aanvankelijk groepeerde men zich voor de duur van één reis, maar al snel

werden de reizen regelmatig

en beter georganiseerd. De Hansa's werden, net als de gilden, blijvende instellingen.

Steeds meer steden sloten zich aan bij het Hanzeverbond. Op

het hoogtepunt waren meer dan

'Hanzesteden staan
garant voor een leven-
dige culturele sfeer'

150 steden 'lid'. Er heeft overigens nooit een ledenlijst bestaan, maar steden beschouwden zichzelf als lid als zij vanuit opper-Hanzestad Lübeck een uitnodiging ontvingen voor de jaarlijkse vergadering. Die vond rond Pinksteren plaats en duurde meestal enkele weken.

Vijf steden in Mecklenburg-Vorpommern handelden binnen het Hanzever-

HANZESTEDEN

De volgende Hanzesteden komen hierna aan bod: Wismar (► 40), Rostock (► 46), Stralsund (► 65), Greifswald (► 71) en Anklam (► 79).

Baksteengotiek: de kloosterkerk van Bad Doberan

bond. Ze lagen aan de Oostzee of aan een rivier die in zee uitmondde. Het vervoer vond in die tijd immers vooral over water plaats. **Hanzesteden** handelden met name in zout, vis, granen, hout, bier, laken, bijenwas en pelzen. Hun welvaart uitte zich in imposante bouwwerken, elegante koopmanshuizen en grote pakhuizen. Ook trokken de steden veel kunstenaars aan, wat voor een levendige **culturele sfeer** zorgde. Er wordt wel gesproken over een Gouden Eeuw avant la lettre! De laatste jaren is er ook in Duitsland meer interesse in het Hanzeverleden van steden als Wismar, Stralsund en Greifswald. De historische binnensteden worden gerestaureerd en musea besteden aandacht aan de Hanzetijd.

BAKSTEENGOTIEK

Het lijkt zo'n simpel materiaal: rode baksteen, met de hand vervaardigd en met de hand aangebracht. Toch zijn tijdens de middeleeuwen met baksteen de fraaiste gebouwen neergezet, met name in Noord-Duitsland, dat in de Hanzetijd het economisch zwaartepunt van Europa vormde. Kloosters, kerken, raadhuisen en stadstoren: ze doorstonden de tand des tijds en staan nog altijd mooi te wezen in de eens zo machtige handelssteden. Parels van baksteengotiek in Mecklenburg-Vorpommern zijn: de St. Georgenkirche in Wismar (► 40), de Dom van Bad Doberan (► 44), het Rathaus van Stralsund (► 65) en de stadspoorten van Neubrandenburg (► 123). De *Europäische Route der Backsteingotik* verbindt de mooiste gebouwen met elkaar: www.eurob.org.

Aankomst

Afhankelijk van je eindbestemming kun je Mecklenburg-Vorpommern in een korte of lange dag per auto of trein bereiken. De afstand varieert (gemeten vanuit Utrecht) van ruim 500 kilometer (het westelijk gelegen Zarrentin am Schaalsee) tot bijna 800 kilometer (het bij de Poolse grens gelegen Ahlbeck op Usedom). De snelwegen en spoorverbindingen zijn uitstekend. Wel moet je rond Bremen en Hamburg rekening houden met files.

Reiswijze

De auto is het beste vervoermiddel om mee naar en door Mecklenburg-Vorpommern te reizen. Je kunt er overal het snelst mee komen, onderweg over kleine en mooie wegen reizen en bijvoorbeeld rustige stranden opzoeken. Een goede tweede is de **trein**. Met intercity's, sneltreinen, stoptreinen, stoomtreinen en een enkele keer de bus kom je eenvoudig en snel op vele plaatsen, maar ben je ter plekke wel minder vrij in je bewegingen. Wil je per se met het **vliegtuig** naar Mecklenburg-Vorpommern, dan zijn er slechts beperkte mogelijkheden om naar bijvoorbeeld Rostock, Rügen of Usedom te vliegen. Daarvoor moet je vanuit Amsterdam-Schiphol overstappen in Berlijn of Hamburg (voor Rostock zelfs in München of Frankfurt...) en ter plaatse per openbaar vervoer of huurauto verder reizen. In de meeste gevallen ben je dan met de trein sneller op je eindbestemming.

Handige hulpmiddelen

Geen navigatiesysteem? Via een **routeplanner** kun je een reisadvies van deur tot deur krijgen. Let wel: hoe verder van huis, hoe minder nauwkeurig de aanwijzingen soms zijn. Een goede planner is: <http://route.anwb.nl/routeplanner>. Houd je daarnaast de (voor leden gratis) **ANWB-kaart** Noord- en Oost-Duitsland bij de hand, dan heb je onderweg een goed overzicht van de hoofdwegen en de afstanden. Ter plekke in Oost-Duitsland is de **ANWB-wegenkaart Duitsland-Noord** een goede wegwijzer, zowel voor de autowegen als de spoorlijnen.

Reis je per trein naar Mecklenburg-Vorpommern? Via NS kun je de internationale treinreis plannen op www.nsinternational.nl. Via de reisplanner kun je de reis naar de wat grotere plaatsen online plannen en je ticket betalen en printen. Wil je direct doorreizen naar een kleinere plaats (als Grimmen of Neustadt-Glewe), ga dan persoonlijk bij NS langs op een station, chat, mail of twitter via de website of bel de servicelijn (030-2300023). Op de website van **Deutsche Bahn** kun je reisadviezen krijgen voor reizen in Duitsland zelf: www.bahn.de. Ter plekke moet je je weg vinden met de kaart en de vertrekstaten op de stations. Ook kun je altijd informatie opvragen bij het loket.

Auto huren

De meeste bekende autoverhuurbedrijven hebben diverse vestigingen in Mecklenburg-Vorpommern. Je kunt de auto ter plekke huren, maar zeker in het hoogseizoen beter vooraf reserveren:

- Avis, met vestigingen in Ribnitz-Damgarten, Rostock, Schwerin, Stralsund, Waren en Wismar (www.avis.nl);
- Europcar, met vestigingen in Güstrow, Neubrandenburg, Rostock, Schwerin, Stralsund, Waren en Wismar (www.europcar.nl);
- Sixt, met vestigingen in Banzin (Usedom), Greifswald, Güstrow, Neubrandenburg, Neustrelitz, Ribnitz-Damgarten, Rostock, Schwerin,

- Stralsund, Waren en Wismar (www.sixt.nl);
- plaatselijke autoverhuurbedrijven bieden doorgaans auto's tegen een wat lager tarief. Auto Eggert (in Stralsund, Greifswald, Bergen en Sagard op Rügen) biedt bijvoorbeeld huurauto's aan vanaf ongeveer € 69 per dag (4 vestigingen, www.auto-eggert.com). Voor plaatselijke verhuurbedrijven kun je altijd informeren bij het lokale Tourismusverband.

Fiets huren

In elke plaats waar veel toeristen komen en waar veel natuur is, zijn fietsen te huur, per (halve) dag, een paar dagen of een week. Soms verhuurt het Tourismusverband fietsen. Als dat niet zo is, verwijst men je graag naar het dichtstbijzijnde verhuuradres. Ook stellen hotels en pensions soms fietsen ter beschikking aan gasten, al dan niet tegen een vergoeding.

Milieuvignet

Sinds 1 januari 2008 is in een aantal Duitse steden een milieuvignet verplicht. Daarmee toon je aan dat je auto voldoet aan bepaalde milieunormen. Met deze maatregel wil de overheid de **luchtkwaliteit** (voornamelijk het verminderen van fijnstof) bevorderen in stadscentra, op verkeersknooppunten en sommige drukke verkeerswegen. Bij het in druk gaan van deze editie waren er nog geen milieuzones (*Umweltzonen*) in Mecklenburg-Vorpommern ingesteld. Omdat er geregeld **nieuwe zones** bij komen is het goed om dit kort voor vertrek na te kijken. Informeer bij ANWB of kijk op www.milieusticker.eu. Op deze site kun je de recente situatie op een kaartje van Duitsland zien. De milieusticker (kosten € 12,75-17,95) is online te bestellen bij www.milieusticker.eu of te koop in de ANWB-winkel.

Vervoer

Naar Mecklenburg-Vorpommern

Per auto

Nederland-Duitsland: voor de hele deelstaat Mecklenburg-Vorpommern geldt dat je Nederland doorgaans verlaat via de A1/E30 bij Enschede en Hengelo. Volg deze weg tot vlak voor Osnabrück en neem dan de 1/E37 naar Bremen en Hamburg (vanaf Bremen 1/E22).

Reis je vanuit de noordelijke provincies Friesland, Drenthe of Groningen, neem dan de A7/E22, die bij Nieuwesches de grens over gaat, volg de E22 via Oldenburg tot vlak voor Bremen en rijd via deze zelfde weg (E22) tot Hamburg.

Oostzeekust Mecklenburg/Oostzeekust Vorpommern/Rügen: houd vanaf het knooppunt Hamburg/Buchholzer Dreieck de richting Lübeck aan (1/E22). Vlak voor Lübeck neem je de afslag richting Rostock (20/E22). Dit is geen snelweg, maar een hoofdverbindingsweg met gescheiden rijbanen, waar je goed kunt doorrijden. Hoe verder oostelijk langs de kust je eerste bestemming ligt, hoe langer je deze weg blijft volgen. De weg volgt de kust globaal tot vlak voor de grens met Polen. Rijd je langs de kust en wil je badplaatsen tussen Wismar, Rostock, Stralsund en Greifswald aandoen, dan is weg 105 de beste optie. Geen snelweg, maar een doorgaande weg die al deze plaatsen met elkaar

Even oriënteren

De Oostzeekust van Vorpommern is inhoudelijk een voortzetting van de kust in Mecklenburg. Een paar historische Hanze-steden, kleine havenplaatsen en plaatsjes landinwaarts met mooie kerken, stadspoorten en een enkel slot. Maar waarin dit deel van de kust zich onderscheidt, zijn de eilanden voor de kust. Het artistieke Fischland-Darß-Zingst, het autovrije Hiddensee en het mondaine Usedom. En het grootste eiland, Rügen, is zo boeiend dat we daar een apart hoofdstuk aan wijden.

Fischland-Darß-Zingst en Usedom zijn eigenlijk geen eilanden meer in de strikte zin des woords: je kunt er met de auto heen en dat zorgt in het hoogseizoen regelmatig voor files. Heel anders is het op Hiddensee. Daar mag je de auto niet eens mee naartoe nemen. Heb je vooraf een hotel geboekt, dan stuurt men een karretje naar de veerhaven om de bagage op te halen! Ondanks het ontbreken van dat typische eilandgevoel zijn Fischland-Darß-Zingst en Usedom bestemmingen die je niet mag missen. Het artistiek karakter van plaatsen als Wustrow en Ahrenshoop, de Usedomse badarchitectuur en de uitgestrekte natuur zorgen ervoor dat je er je ogen uitkijkt.

De Hanzesteden Stralsund en Greifswald verschillen nogal van elkaar. Waar Stralsund direct aan zee ligt en een vrijwel ongeschonden historisch centrum heeft, doorstond Greifswald de eeuwen niet ongeschonden en moeten bezoekers iets meer hun best doen om de parels van de stad te ontdekken. Greifswald heeft ook geen zee-, maar een rivierhaven. De leuke kleine haven Wieck en de kloosterruïne Eldena maken Greifswald toch tot een niet te missen bestemming.

★ Hoogtepunten

2 Fischland-Darß-Zingst

► 62

4 Stralsund ► 65

5 Hiddensee ► 68

8 Greifswald ► 71

10 Usedom ► 74

Verder ontdekken

1 Ribnitz-Damgarten

► 77

3 Barth ► 77

6 Grimmen ► 78

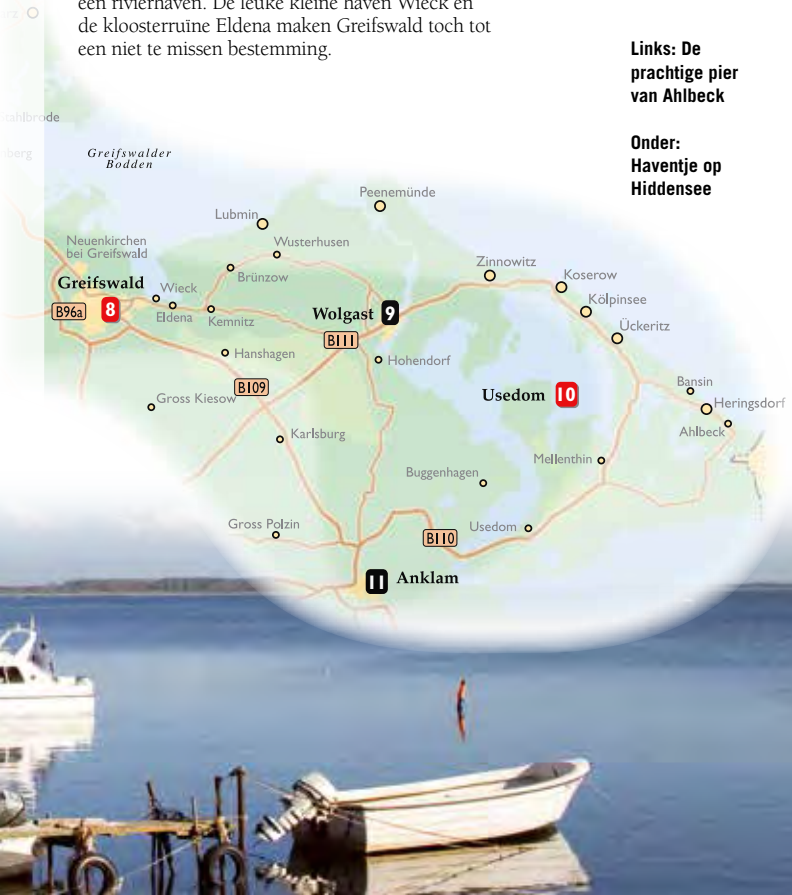
7 Griebenow ► 78

9 Wolgast ► 78

11 Anklam ► 79

**Links: De
prachtige pier
van Ahlbeck**

**Onder:
Haventje op
Hiddensee**

WAT & HOE

ONDERWEG

MECKLENBURG-VORPOMMERN

Romantische villa's aan zee, hoge krijtrotsen en houten pieren met elegante paviljoens. Langs de Oostzeekust en op de eilanden van Mecklenburg-Vorpommern komt de elegante badcultuur van de belle époque weer tot leven. Maar ook het binnenland is uitnodigend. Zoals het Mecklenburger Merenplateau met zijn duizend meren en middeleeuwse vestingstadjes. De duizenden kilometers aan wandel-, fiets- en vaarroutes, bijzondere logeeradressen, uitstekende restaurants en gemoedelijke kroegjes maken Mecklenburg-Vorpommern tot een onvergetelijke bestemming.

WAT & HOE ONDERWEG: de reisgids voor een actieve en culturele vakantie.

- Duidelijke indeling op kleur
- Uitgebreide plattegronden en kaarten
- Verrassende wandeltochten
- Uitermate geschikt voor reizigers met eigen vervoer

9 789021 562735

www.watenhoe.nl

NUR 512

**WAT
& HOE**
ONDERWEG

maakt deel uit van
Kosmos Uitgevers,
Utrecht/Antwerpen
www.kosmosuitgevers.nl